

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐ

Է. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

«06» 07 2018թ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՓ 63

Ձեռնարկողը՝

<<ԱՎԱԶՊԼՅՈՒՄ>> ՍՊԸ

Ք. Երևան, Եկմայան 6

Գործունեությունը՝

**Տանձուտի ավազակադճային խառնուրդի հանքավայրի
Տանձուտ-1 տեղամասի արդյունահանման շրջակա
միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվություն
Արմավիրի մարզ**

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
փորձաքննական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի
տնօրեն՝

Վ. Սահակյան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

թիվ ԲՓ 63

«06» 07 2018թ.

**Արմավիրի մարզի Տանձուտի ավազակոպճային խառնուրդի հանքավայրի
Տանձուտ-1 տեղամասի արդյունահանման շրջակա միջավայրի վրա
ազդեցության գնահատման հաշվետվություն**

Պատվիրատու՝ <<ԱՎԱԶՊԼՅՈՒՄ>> ՍՊԸ
Ներկայացված նյութեր՝ Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
գնահատման հաշվետվություն և կից փաստաթղթեր
Գործունեության կատեգորիա՝ «Ա»
Տեղադրման վայրը՝ Արմավիրի մարզ, Տանձուտ համայնք

Տանձուտի ավազակոպճային խառնուրդի երևակման Տանձուտ-1 տեղամասը գտնվում է Արմավիրի մարզի Տանձուտի համայնքի տարածքում, Արաքս գետի հին հունում, Արգավանդ գյուղից 3.0կմ դեպի հյուսիս-արևելք, Տանձուտից 3.6կմ դեպի հյուսիս-արևելք և Արևիկ գյուղից 2.5կմ դեպի հարավ-հարավ-արևելք:

Տեղամասը զբաղեցնում է շուրջ 4.0հա տարածք և գտնվում է 847.5-848.6մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Հանքավայրի պաշարները 2015 թվականի ապրիլի 1-ի դրությամբ, B կարգով 290.0հազ.մ³ քանակով հաստատվել են ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության աշխատակազմի պետական ընդերքաբանական փորձաքննության 2015 թվականի օգոստոսի 18-ի թիվ 7 Եզրակացությամբ:

Հանքավայրի հաստատված պաշարները թույլատրվել են օգտագործել կոպճի (ՀՍՏ ԳՈՍՏ 8267-95), ինչպես նաև շինարարական ավազի (ՀՍՏ ԳՈՍՏ 8736-95) արտադրության համար:

Տեղամասում օգտակար հաստվածքը ներկայացված է ավազակոպճային խառնուրդի մերձհորիզոնական տեղադրմամբ 3.7-9.25մ հզորությամբ շերտաձև մարմնով: Այն ծածկված է 0.25-0.4մ հզորության կավավազային շերտով, որը վերագրված է մակաբացման ապարներին:

Լեռնային փորվածքների անցման ընթացքում կատարված դիտարկումները ցույց են տալիս, որ օգտակար հաստվածքը հիմնականում ջրազուրկ է, սակայն ջրերի կապիլյար բարձրացման հետևանքով Արաքս գետի հնահունամերձ հետախուզահորերում ավազակոպիճները, նույնիսկ տարվա ամենաչոր ժամանակ (օգոստոսին) գտնվում են խոնավ վիճակում:

Տեղամասի հարավային մասով անցնում է դրենաժային առու, որը շահագործման ժամանակ կօգտագործվի տեղամասից գրունտային ջրերի հեռացման համար: Քանի որ տեղամասի ապարները լավ ջրաթափանց են, ապա տեղամասում բաց եղանակով շահագործման դեպքում նույնիսկ գերնորմատիվ տեղումները խոչընդոտներ չեն առաջացնի,

դրանք կներծծվեն ջրաթափանց ավազակոպիճներով, բեռնաթափվելով Արաքս գետի հնահունային ստորին մասերում:

Այնուամենայնիվ, չի բացառվում, որ հատկապես գարնանային հորդառատ տեղումների համեմատաբար կարճ ժամանակահատվածում օգտակար կուտակի ստորին հորիզոնները հայտնվեն ջրակալված վիճակում և շահագործման շաշխատանքներն իրականացվեն մասամբ ջրային միջավայրում:

Տեղամասի տարածքում օգտակար հանածոյի մերձակերեսային շերտածև տեղադրումը մակաբացման ապարների ոչ մեծ հզորությունը, ինչպես նաև հետախուզված տեղամասի բարենպաստ լեռնաերկրաբանական և լեռնատեխնիկական պայմանները (ռելիեֆը գործնականում հարթ է, ավազակուտակը փոքր հզորությամբ մերձհորիզոնական տեղադրմամբ մարմին է և այլն), թույլ են տալիս ավազակոպիճների արդյունահանումն իրականացնել բաց եղանակով, առանց ապարների նախնական փխրեցման, անմիջապես դրազլայնով՝ հանույթային մեկ աստիճանով խրամուղու անցումով, կամ հակադարձ շերտիով էքսկավատորի միջոցով:

Այն գերծ կպահի բացահանքը ջրողողումից, նույնիսկ գերնորմատիվ տեղումների դեպքում: Անձրևաջրերը կներծծվեն ու կանցնեն ջրաթափանց ավազակոպիճներով, բեռնաթափվելով Արաքս գետի հնահունային մասում:

Տեղամասում արդյունահանումը կատարվելու է կուտակի ողջ հզորությամբ, դրա ստորին մասում թողնելով մինչև 10սմ հզորությամբ շերտ:

Հանքավայրի լեռնատեխնիկական բարենպաստ պայմանները հնարավորություն են տալիս հանքավայրը մշակել բաց լեռնային աշխատանքներով:

Տանձուտի ավազակոպձային հանքավայրի Տանձուտ-1 տեղամասի բացահանքի տարածքի սահմաններում հանքարդյունահանման աշխատանքները կատարելու համար նախագծված բացահանքը վերջնական դիրքում ունի հետևյալ պարամետրերը.

- ամենամեծ երկարությունը – 310մ;
- ամենամեծ լայնությունը – 207մ;
- մշակման ամենամեծ խորությունը – 9.3մ;
- օգտակար հանածոյի հաշվեկշռային պաշարները՝ 290.0հազ.մ³,
- օգտակար հանածոյի կորզվող պաշարները՝ 254.25հազ.մ³

Բացահանքի հիմնական տեխնոլոգիական սարքավորումներն են

- էքսկավատոր – Յ-2505 դրազլայն
- բուլդոզեր- ДЗ-130
- ավտոինքնաթափ - КрА3-256Б

Բացահանքում խմելու ջրով բանվորներին ապահովում են անհատական տափաշների: Տեխնիկական ջուր պահանջվում է բացահանքի սահմաններից դուրս ավտոճանապարհների ջրման համար: Ավտոճանապարհների ջրումը կատարվում է КО-002 ջրցան լվացող ավտոմեքենայով:

Օգտակար հաստաշերտի արդյունահանման ժամանակ նախագծային կորուստները որոշված են ըստ 2 խմբերի.

1. Ընդհանուր բացահանքային կորուստներ՝ դրանք այն կորուստներն են, որոնք մնում են բացահանքի կողերի շեպերի բնամասերում: Այդ կորուստները հաշվարկված են 30950 մ³ կամ 10.67%:
 2. Շահագործողական կորուստներ՝ դրանք այն կորուստներն են, որոնք պայմանավորված են.
 - օգտակար հաստաշերտի տանիքը բուլդոզերով մակաբացման ապարների ծածկույթից մաքրելու ժամանակ մոտ 5սմ տեղի ունեցող կորուստներով, որը կազմում է 1700մ³- 0.59%;
 - օգտակար հանածոն հիմնատակող կավային ապարների աղտոտումից գերծ պահելու համար բացահանքի հատակում մոտ 10սմ օգտակար հանածոյի շերտ թողնելու հետ, այդ կորուստները կազմում են մոտ 3100մ³ կամ 1.07%:
- Ընդամենը կորուստները կազմում են 35 750մ³ կամ 12.33%:

Քանի որ, օգտակար հաստաշերտը ունի համարյա հորիզոնական տեղադրում և կայուն հզորություն, հանքաշերտի բացումը կատարվում է բացահանքային դաշտի հարավ-արևելյան մասից (ամենացածր միջր) ընդերկայնական կտրող խրամի անցումով:

Կտրող խրամի լայնությունը հիմքի մասում ընդունված է 2.0մ, միջին խորությունը-8.8մ: Կողի թեքման անկյունը ընդունված է հարավային կողից (ոչ աշխատանքային) 30°, աշխատանքային կողից 40°: Կտրող խրամի երկարությունը կազմում է 12.0մ:

Կտրող խրամի անցումը կատարվում է 1.5մ³ շերեփի տարողությամբ դրագլայնով սարքավորված ՅՕ-2505 մակնիշի էքսկավատորով:

Բացահանքային դաշտի տարածքում մակաբացման ապարների հզորությունը շատ փոքր է. միջինը՝ 0.33մ, տարածքը ծածկված է աղքատ բուսականությամբ: Մակաբացման ապարների ծավալը՝ 11070մ³:

Տարածքը ծածկող՝ ժամանակակից դեյուվիալ ավազակավային առաջացումները աստիճանաբար Д3-130 մակնիշի բուլդոզերով կտրվում, կուտակվում է և տեղափոխվում N1 ժամանակավոր լցակույտ: Որից հետո աշխատանքային ճակատը 20մ առաջ շարժվելուց հետո, երբ ստեղծվում է մշակված տարածք (արդյունահանված տարածք) կուտակված ժամանակակից դեյուվիալ ավազակոպճային առաջացումները բուլդոզերով տեղադրվում է բացահանքի հատակում (շահագործման 6-րդ տարվանից սկսած): Այնուհետև շահագործմանը զուգընթաց իրականացվում է ներքին լցակույտաառաջացում:

Նախագծով ընդունված բուլդոզերը և էքսկավատորը կարելի է օգտագործել ներքին լցակույտաառաջացման ժամանակ:

Հանքավայրի շահագործման ժամանակ ընդունված է ընդլայնական ընթացքաշերտերով միակողանի մշակման համակարգ:

Ընդունված մշակման համակարգը ունի հետևյալ տարրերը՝

- աստիճանի բարձրությունը միջինը՝ 8.8մ;
- աստիճանի թեքության անկյունը՝
աշխատանքային – 40°;
ոչ աշխատանքային (մարված) - 30°;
- ընթացքաշերտի լայնությունը – 8.5մ;
- էքսկավատորի աշխատանքի անվտանգ գոտու շառավիղը – 18.0մ;
- Աշխատանքային հրապարակի լայնությունը – 30.0մ:

Ավազակոպճային խառնուրդի արդյունահանման աշխատանքները կատարվում է դեպի ներքև շերեփման եղանակով, 1.5մ³ շերեփի տարողությամբ, դրագլայնով սարքավորված Յ-2505 մակնիշի էքսկավատորով: Նախ կատարվում է օգտակար հանածոյի արդյունահանում և կուտակում օգտակար հաստաշերտի մակերևույթին (առաստաղին)՝ օգտակար հանածոյի ջրազրկման նպատակով, որից հետո իրականացվելու է ջրազրկված օգտակար հանածոյի կույտի բարձունքը սպառողների տրանսպորտային միջոցների մեջ:

Ավազակոպճային խառնուրդի տեղափոխումը մինչև 3.0կմ միջին հեռավորության վրա գտնվող ՋՏԿ ջարդման և տեսակավորման կայան կատարվում է КрА3-256Б ավտոինքնաթափի միջոցով:

Լեռնային աշխատանքների կազմակերպման և ավազակոպճային խառնուրդի արդյունահանումն իրագործելու համար անհրաժեշտ է կատարել հետևյալ աշխատանքներ՝

1. Մոտեցող բնահողային ավտոճանապարհի կարգաբերում (L-290մ) -2400մ²,
2. Մակաբացման ապարների հեռացում բացահանքի մակերևույթից – 650մ³,
3. Դրենժային (ցամաքեցման) առվի կառուցում բացահանքի հարավ-արևելյան մասից - 27մ (3100մ³),
4. Գոյություն ունեցող ջրհեռացման առվի հանքավայրի հարավ- արևմտյան հատվածի տեղափոխում հանքավայրի սահմաններից դուրս՝ 7600 մ³ :
5. Արդյունաբերական հրապարակի կարգաբերում- 220մ²:
6. Օգտակար հաստաշերտի մակերևույթին տրանսպորտային սարքավորումների և էքսկավատորի շարժման ուղեծրով ПБЖ-32 մակնիշի փոխարդիղ երկաթբետոնե տիպային սալիկների տեղադրում

Բացահանքի ջրամատակարարումը կատարվում է արդյունաբերական հրապարակը խմելու ջրով ապահովելու, մոտեցող ավտոճանապարհը ջրելու համար տեխնիկական ջրով մատակարարելու համար:

Խմելու ջուր բերվում է ԼԲ-1.2 մակնիշի կցովի ջրի ցիստեռնով: Տեխնիկական ջուրը բերվում է KO-002 մակնիշի ջրցան ավտոմեքենայով:

Նախատեսվում է 1 ջրող ավտոմեքենա 5տ ջրի տարողությամբ, որը այդ ջուրը ցնցուղում է 2 երթով:

Հանքավայրի շահագործման տևողությունը կազմում է մոտ 25 տարի:

Իր գործունեության ընթացքում ընկերությունն իր ներդրումներն է ունենալու ազդակիր համայնքի սոցիալ-տնտեսական կյանքում:

Հանքավայրի մոտակայքում բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ չկան:

Բացահանքի տարածքում ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված բուսական և կենդանական տեսակներ չեն արձանագրվել:

Տանձուտ ավազակոպճային խառնուրդի հանքավայրի Տանձուտ 1 տեղամասի շրջանում պատմության և մշակույթի հուշարձաններ գրանցված չեն:

Տանձուտի ավազակոպճային խառնուրդի հանքավայրի Տանձուտ 1 տեղամասի տարածքը գյուղատնտեսական նպատակների համար անօգտագործելի է, ներկայացված է գետային ավազակոպճային, կավաավազային բերվածքներով: Հողի վերին բերրի շերտը հանքավայրի տարածքում բացակայում է:

Բացահանքի տարածքում լեռնատեխնիկական ռեկուլտիվացման աշխատանքներն իրականացվելու են արդյունահանման աշխատանքների ավարտից հետո: Բացահանքի լեռնատեխնիկական վերականգնումները իրականացվելու են բացահանքում արդյունահանման աշխատանքների լրիվ ավարտումից հետո: Ներքին լցակույտում մակաբացման ապարների մնացած 1180մ³ ծավալը, բուլդոզերի օգնությամբ տեղափոխվում են մշակված տարածք և փռվում 0.4մ բարձրությամբ և հարթեցվում:

Վերականգնվում է արտադրական հրապարակը, ավտոճանապարհը, հանքավայրի հատակը: Վերականգնվող մակերեսը կազմում է համապատասխանաբար՝ 280մ², 300մ² և 28400մ²: Հարթեցվող մակերեսը 28980մ²: Միասին վերականգնման մակերեսը կազմում է 2.9հա:

Ռեկուլտիվացման համար օգտագործվելու են ժամանակավոր լցակույտում տեղադրվող մակաբացման ապարները: Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների իրականացման համար նախատեսվող գումարը կազմում է 647,5հազ. դրամ:

Նախատեսվող աշխատանքների իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրը աղտոտվածությունից զերծ պահելու նպատակով նախատեսվում է կիրառել բնապահպանական հետևյալ միջոցառումները.

- Նավթամթերքների պահեստավորում և պահում արտադրական հրապարակում հատուկ հատկացված տեղում (բացօթյա կամ ծածկի տակ պահեստ), որին տրվում է համապատասխան թեքություն, որն ապահովում է թափված նավթամթերքների հոսքը դեպի այն հավաքող բետոնապատված փոսը:
- Օգտագործված յուղերի ու քսայուղերի հավաքում առանձին տարաների մեջ՝ հետագա ուտիլիզացման կամ երկրորդական վերամշակման համար:
- Պարբերաբար հսկել մթնոլորտային օդի մաքրությունը բացահանքում, ավտոճանապարհների վրա:
- Փոշեզրկման նպատակով ճանապարհներին կատարել ջրցանում տարվա չոր և շոգ օրերին:
- Մեքենաների աշխատանքի ժամանակ նախատեսվում է վնասակար նյութերի արտանետումների քանակը փոքրացնելու համար սարքավորումների վրա վտանգավոր նյութերի չեզոքացուցիչների տեղադրում: Ինչպես նաև հետևել որպեսզի մեխանիզմի աշխատանքի ժամանակ վառելիքի և քսայուղերի արտահոսք տեղի չունենա:
- Օգտագործվող ագրեգատները աշխատեցնել սարքին վիճակում վնասակար գազերի գերնորմատիվային արտանետումները բացառելու համար:
 - Հնամաշ դետալների ու մասերի հավաքում հատկացված առանձին տեղում և հանձնում որպես մետաղական ջարդոն:

- Արդյունահանված տարածքները ճահճացումից պաշտպանելու համար կկառուցվեն խրամուղիներ, ջրի մշտական հոսք ապահովելու համար:
- Արտաթորվող թունավոր արտանետումների չեզոքացուցիչ սարքերի տեղադրում:
- Խախտված տարածքի ռեկուլտիվացիա:

Տեղամասի շահագործման ընթացքում իրականացվելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն ու մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ տարին երկու անգամ հաճախականությամբ

2. Լեռնատրանսպորտային սարքավորումների աշխատանքային վիճակի՝ մասնավորապես չեզոքացուցիչ սարքավորումների սարքին վիճակի պարբերական մշտադիտարկումներ, տարին մեկ անգամ հաճախականությամբ:

Բնապահպանական միջոցառումների համար նախատեսվում է տարեկան մասնահատել 100հազ. դրամ:

Առկա է <<Արտադրական վտանգավոր օբյեկտների նախագծային փաստաթղթերի տեխնիկական անվտանգության>> դրական փորձաքննությունը:

Ջրային ավազանի կեղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ տարածքում գրունտային ջրերը բացակայում են, իսկ լեռնային աշխատանքների տեխնոլոգիայով արտահոսքեր չեն նախատեսվում:

ԵԶՐԱՅԱՆԳՈՒՄ

Այսպիսով հանքարդյունահանման աշխատանքների իրականացման ընթացքում հնարավոր ազդեցությունը շրջակա միջավայրի բոլոր բաղադրիչների վրա թույլատրելի նորմայի սահմաններում է:

Օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Արմավիրի մարզի Տանձուտ համայնքում իրականացվել են հանրային քննարկումներ, որոնց ընթացքում տեղական ինքնակառավարման մարմինները և հասարակայնությունը հավանություն են տվել նախագծի իրականացմանը: Փորձաքննական գործընթացին մասնակցել են ՀՀ բնապահպանության նախարարության ստորաբաժանումները:

Փորձաքննական պահանջներ

1. Մինչ գործունեության իրականացումն անհրաժեշտ է ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ստանալ համապատասխան համաձայնություններ և թույլտվություններ:

2. Հանքարդյունահանման աշխատանքների իրականացման ընթացքում անհրաժեշտ է պարբերաբար իրականացնել շրջակա միջավայրի բաղադրիչների (ջրերի որակի, քանակի, վիճակի, օդ, հող և այլն) և շահագործման ռեժիմի մոնիթորինգ, կազմել հետմախագծային վերլուծության ծրագիր, ինչը պետք է հասանելի լինի պետական շահագրգիռ մարմիններին և հասարակայնությանը: Անհրաժեշտության դեպքում նախատեսել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նվազեցմանն ու բացառմանն ուղղված լրացուցիչ միջոցառումներ:

3. Առաջացած շինադրի (կենցաղային աղբի) հեռացումն անհրաժեշտ է իրականացնել ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

<<ԱՎԱԶՊԼՅՈՒՄ>> ՍՊԸ-ի կողմից ներկայացված Արմավիրի մարզի Տանձուտի ավազակոպձային խառնուրդի հանքավայրի Տանձուտ-1 տեղամասի արդյունահանման գնահատման հաշվետվության վերաբերյալ տրվում է դրական եզրակացություն, վերը նշված փորձաքննական պահանջների պարտադիր կատարման պայմանով:

Մասնագետ՝

Ձ. Զուռնայան